

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф. д.ик.н. ПЕНКА ИВАНОВА НАЙДЕНОВА
Научна специалност 05.02.06. Статистика и демография
Институт за изследване на населението и човека - БАН

Относно: конкурс за професор по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност „Социология (социология на пазара)“

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Икономическа социология“, Общикономически факултет на УНСС съгласно Решение на АС № 5/08.07.2020 г., обнародван в ДВ, бр. 75 от 25.08.2020 г.

Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 2540/23.10.2020 г. на Ректора на УНСС.

2. Информация за кандидатите в конкурса

Кандидат за заемане на академичната длъжност „професор“ е един – доц. д-р Вяра Борисова Стоилова; УНСС, Общикономически факултет. Кандидатът се представя в конкурса с 40-годишен трудов стаж в този университет, с придобито обучение и висше образование по „Политическа икономия“, профил „Социология“ в предшественика на същия университет Висш икономически институт „К. Маркс“, София 1977-1982 г. Придобива образователната и научна степен „доктор“ през 1998 г. в УНСС. В края на същата година заема длъжността „асистент“ към гореспоменатата катедра на УНСС, специализирайки се в областта на пазарната социология след успешно защитената докторска дисертация с тема от тази област „Дизайнът като фактор на продуктивния избор“. Това се потвърждава и от хабилитационния труд като публикувана монография, представена през 2012 г. под заглавие, самото то характеризиращо специализирането на кандидата като изследовател („Играта“ на пазарна размяна). Кандидатът израства в асистентската и преподавателската работа с учебни програми, които засягат социалните аспекти на икономиката, а като хабилитиран доцент го проявява с публикувани лекции по социология и учебната дисциплина Социология на пазара, систематизирана в пръв учебник у нас, издаден от Издателския комплекс при УНСС, 2020 г. под това заглавие.

Познавам кандидата официално по неговите публикации през периода на израстването му като изследовател и преподавател, и визуално по активното му участие в дейността на Съюза на научните работници и най-вече – в многотемните конференции на обществените науки, където успешно представя вижданията си на социолог, съпричастен в развитието на страната и допринасящ социологията у нас да се наложи като млада и развита наука, най-действено изследваща развитието през прехода на страната чрез емпирични наблюдения и научно-практически оценки в полза на управленските дейности.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Данните от попълнената карта позволяват оценката за кандидата доц. Д-р Вяра Стоилова да се приеме за напълно удовлетворяваща изискванията за заемане на академична длъжност според ЗРАСПБ (чл. 26) и Правилника за приложението му (чл. 1, ал. 1).

Относно количествения критерий, сумарният показател на кандидата надвишава значително определените норми по раздели и съответния общ стойностен точков праг (I=1.8).

Становището на Съвета по хабилитация на УНСС (Протокол № 1/13.05.2020 г.) е положително, приемайки, че точковата преценка за удовлетвореността на количествените изисквания, както и за качествените, за заемане на академичната длъжност „професор“ към катедра „Икономическа социология“ (направление „Социология на пазара“) към Общикономическия факултет на УНСС, изразява надхвърляне на изискуемия праг от точки за кандидатстване за заемане на академичната длъжност професор от доц. д-р Вяра Борисова Стоилова. Приемаме обективната и достоверна точкова преценка за постигнатото равнище на университетски преподавател и научен изследовател от кандидата.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Съгласно уверенията на компетентните служби на УНСС – Отдел за учебна документация (сл. бел.) и на дирекция „Наука“ към УНСС (сл. бел. № 71-Д/18.02.2020) за преподавателската работа на кандидата в конкурса и като ръководител на трима докторанти през същия период с успешно придобиване на образователната и научна степен „доктор“ (сл. бел. 71-Д/18.02.2020), доц. д-р Вяра Стоилова има значителна натовареност в академични и други учебни часове от 2010 г. насам като асистент и доцент (през последните 18 години) към катедра „Икономическа социология“ в Общикономическия факултет на УНСС. Учебните занятия, водени от кандидата през посочения период като лекции и упражнения (2010/2011 г. – 2016/2017 г.) са повечето лекционни. Общо учебната заетост за ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ е от 3 434 часа, от които упражнения – 108 часа. Отнасят се до програми по няколко учебни дисциплини, направления или теми: икономическа социология, социология на пазара, социология на глобализацията, организационно поведение, социална стратификация и мобилност, история и развитие на социалните институции. Консултантската работа и разработваните тези, отразени чрез избраните теми на трите дисертации с начисляване

на заангажираността в часове на доц. д-р Вяра Стоилова, а именно: социология на пазара – организационен и корпоративен имидж като конкурентен фактор; корпоративният пазарен актьор между собствения интерес и социалната отговорност; социалната стратификация.

Като имаме предвид: натовареността на кандидата с лични консултации на студенти и докторанти; разработването на учебни програми и изпълнение или съставяне на проекти и документация от кандидата при неговата еднопосочност в научното и образователното направление социология – социология на размяната и пазара; темите на лекциите при интензивна и творческа дейност със студентите, включително като обучение в емпиричните пазарно-социологически изследвания; показаното усвояване на знанията в изпитите на студентите и оценяваме положеният труд в служебната и преподавателската работа (с натовареност по-голяма от нормативно изискваната, измерена в часове) за ефективен в познавателен и педагогически аспект, и като подготовка и усъвършенстване в преподавателската и научноизследователската ѝ дейност. С придобития опит, академична компетентност и разработвана тематика кандидатът доц. д-р Вяра Стоилова отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“ по настоящия конкурс.

5. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

5.1. Основни направления в изследователската дейност

Научноизследователски учебни и общи публикации, представени от участника в конкурса доц. д-р Вяра Борисова Стоилова приемаме за рецензиране както следва:

Представени публикации за участие в конкурса, общ обем 961 страници

Монографии		Учебници и лекции		Студии		Статии		Конферентни доклади	
Брой, година	Стр.	Брой, година	Стр.	Брой, година	Стр.	Брой, година	Стр.	Брой, година	Стр.
1.2012	224	Учебник, 2020	224	1.2019	16	1.2020	8	1.2016	8
2.2020	137	Лекции в сборник, 3 теми, 2016	30	2.2015	29	2.2018	13	2.2016	4
		Лекции в сборник, 2 теми, 2017	50	3.2012	30	3.2018	6	3.2016	5
				4.2010	33	4.2017	12	4.2013	9
						5.2016	7	5.2013	12
						6.2015	10	6.2013	4
						7.2015	9	7.2012	7
						8.2014	5	8.2012	5
						9.2012	11	9.2006	8
						10.2012	5	10.2005	9
						11.2011	15		
						12.2011	9		
						13.2011	13		

В съвременния свят на масови прояви на човешкия капитал изследванията на социологичния му характер в пазарната икономика изглежда нещо естествено и потребно. Самостоятелното развитие на научната дисциплина „Пазарна социология“ като клон от икономическата социология и на социологията въобще е предпочитано направление не само във връзка с развитието на тази сравнително млада наука в пазарно ориентираните отдавна и сега най-развити в икономическо отношение страни. В процеса на присъединяването към тях по принцип и степен на развитие на нови страни, особено като социално-икономически преходните страни от Европа към ЕС социологията има действена въвеждаща роля за развитието. Това преструктуриращо се икономическо и социално поле през периода на прехода у нас е в обектива на социолозите ни. Затова научноизследователските резултати на автора могат да се проследят не толкова със систематично подреждане на публикациите, колкото по адитивното формиране на постановките и сред разнородните идеологически течения и несистематизираните управленски постъпки. Така проличава пораждането и поэтапното развитие на тематичните направления и оформянето на тезите на кандидата. Независимо от класификацията на представените публикации, в учебниците проличава изследователски тон, докато в научните монографични изследвания се съдържат дидактични елементи. Това не пречи да се оценят упоритите усилия на автора в проследяване на развитието на знанията по даден проблем, както личи в публикациите от страна главно на западните специалисти и от Европа, за да се стигне до квинтесенции със съвременно звучене и собствени решения. Засягайки по този начин стила на автора, тук бихме подчертали един елемент, който заслужава изследователско внимание и подражание. Отнася се за многократни позовавания върху избран автор по последователни по време негови публикации в определено тематично направление. И то не са само в полза за оформяне на вижданията на автора. Показва се по този начин самото развитие и завършек на концепциите на позовавания автор и в случай на противопоставяне се взема добре аргументирано становище в полза на развитието на науката.

Споменавайки концепциите не може да не се съгласим с изказаното мнение от кандидата, че тяхното дефиниране и понятийно обвързване определят ръста в развитието на една определена научна дисциплина. В този контекст тук се спираме на най-решаващите концепции, засегнати от автора в старанието му да систематизира със свой поглед и познавателно философска нагласа научната и учебна дисциплина „Социология на пазара“.

Без да разсъждаваме дали е излишно, тук споменаваме за такава нагласа, защото у нас след пълно запознаване с произведенията и стила на кандидата се поражда преценката, че несъзнателно или обратно, тук има намеса и то не безполезна, в проблема за съотношението между икономическата и съобщностната, социалната система, и двете присъщи и развити във и от човека. Предположението за по-силни

природно натурални елементи на последната предопределят ролята ѝ на детерминант с последващи взаимодействия.

В позоваванията на автори от миналото, а и от съвременното при възприетия стил кандидатът, прокарващ виждането си за формиране на концепциите, категориите и понятията, го посвещава на изясняване на пазарната социология, в която най-плътно се специализира. Това ни позволява да проследим интерпретацията им и очертаните изводи, спирайки се на най-важните от тях. Надграждането в изследванията означава, че тезите на автора се формират в многократното повтаряне на понятията в учебния материал – дидактично, но с творческа градивна последователност, както и в монографичните издания, статиите и докладите, където представянето е по-теоретично, аналитично и методологически потвърдено. Поради ограниченото тук изложение бихме споменали на преден план постановката за социалния капитал като човешко притежание и проява в „игрите“ на пазарната размяна. Неотговарящ на материално-потребителското понятие „недостатъчност“ и като вътрешно сетивно чувство на индивида този капитал сполучливо се представя като притежание, което не се разменя, но има определена роля в осъществяването на действията, „игрите“ в удовлетворяване на т.н. недостатъчност. Характеризирането на проявата на тази роля в събитията и отношенията между пазарните актьори е най-добрата картина в изследванията на автора.

Впечатляващо е комплектуването на категорията след като авторът следва възприетия подход на отчитане на старите понятия и тяхното осмисляне и създаване на нови, отговарящи на променената действителност и предположения за бъдещето („Играта“ на пазарна размяна, с. 215).

В по-ранните си изследвания авторът излиза от понятието капитал в пазарната икономика, за да очертае първоначалното дефиниране на социалния капитал още в 1920 г., както и навлизането му в социологията към 1961 г., когато се свързва с определението на по-ранните изследователи, че по своето естество това е общностно чувство и отношения в мрежова структура.

В скок от няколко десетилетия на пренебрегване от изследователите на тази тема в студията си „Човекът и неговият социален капитал“, 2012 авторът стига до определението на П. Бурдийо за социалния капитал като сбор от ресурси, мрежи за институционални взаимоотношения и обобщенията на Световната банка за съществуването му като социална енергия и спойка в отношенията между хората (с. 191, 201). Авторите обобщения стигат до понятията морал, солидарност, доверие, социални мрежи и ценности. Най-важно е, че се проследява връзката между социалния и икономическия растеж и съответните капитали. Наслагването и обогатяването на категорията завършва с постановката за опазаряване на социалния капитал (Размяна и опазаряване, 2010) Разяснявайки опазаряването не като процес на разширяване на икономиката, а на състава на богатата с участието на такива от нематериален тип, произхождащи от т.н. „полета“ като наука, религия, образование, право и др., които

съдействат на технократичните дейности, солидарността, взаимопомощта и т.н. и за промяна в поведението на актьорите в пазарната размяна, авторът потвърждава 1) че този капитал е неотделим от актьорите и 2) че приема икономическата му оценка да се отхвърля, в случай на неефективност. Самият капитал определено и ясно се дефинира като вродени в актьора (действащ при пазарната размяна) и придобити в социологизацията му умения и способности (третиращи в по-предните авторски изследвания), и изразени отношения между актьорите с тяхната нагласа към ценностите, целите, удовлетвореността, собствеността и придобивките.

Споменатите понятия се използват от автора адекватно при изследване на процесите и носителите на дейности в пазарния свят. Най-голямо място е отделено за т.нар. актьори в пазарната размяна. Определена от автора като център в срещата между елементите на социалната и икономическата системи, изследванията и изводите се отнасят главно за размяната на потребителския пазар. Неговото развитие, проследено исторически, позволява самите изследвания да са поетапни, т.е. последователни в един близо стогодишен период. Това позволява оценките да се разширяват и задълбочават във всеки последващ етап в полза на ориентацията в съвременните социални и икономически кризи (Относно кризата на социалното, 2013).

Категорийната класификация като израз на научните направления ни дава основание на преценката, че централно място в теоретичните изследвания на автора постоянно се заема от пазарната размяна на средства за потребление, превърнати в стоки, в съвременното ѝ развитие сред монетарната система и израза на икономическите параметри. Авторът ги преценява като изход за надстройването и изграждането на социалния облик на тази размяна, създадена от човека в интеграция със социалната система. Изложените характеристики и доводи за въздействието на социални детерминанти се приемат от автора като част от познавателния процес в изграждането на мултидисциплинарен профил на тази категория. Освен позоваванията на исторически утвърдените виждания на бележити икономисти и социолози по произведенията им на няколко езика, кандидатът влага в научните си изследвания и интерес към новоформираните съвременни тези, понятия и аналитични изводи от адекватни направления на икономиката, етиката, философията, психологията и т.н. Проявява се ограничен все още, но явно съзнателно и аналитично използван мултидисциплинарен подход в съответствие с иновативния темп на съвременното ни.

5.2. Общи научни и научно-приложни резултати

Многоспектърните изследвания на автора, надграждани по обхват, обогатявани и осъвременени с теоретични и научно-приложни изводи, засягащи националната ни действителност трудно могат накратко да се сведат до обобщени научни и научно-приложни резултати. Освен монографиите, публикуваните студии, статии и конферентни доклади, популяризиращи проблематиката и становищата в аспекта на съвременните предизвикателства, авторът има също теоретични и приложни публикации на чужди езици. Вземането им предвид като обобщени научни и научно-приложни резултати позволява формирането на голяма многоаспектна резултативна

група, нарастваща по дългия изследователски, образователен и обществен път на кандидата. В този контекст събирателно може да се прецени, в корелация с отбелязаното в кратките монографични рецензии, следното:

— Постигнато е стройно логически теоретично структуриране на нововъведената у нас научна и учебна дисциплина „Социология на пазара“ в резултат на осъвремененото дефиниране и съчетание на основните икономически и социологически понятия и категории.

— Изграден е икономически и социален човешки профил чрез модел, съчетаващ двете, създадени от човека системи, задълбочено интерпретирани по елементи или понятия, като: потребителско задоволяване, пазарна размяна, действия и поведение на пазарните актьори, конкуренция, свобода, институционалност, морал, стойност, размяна и доверие.

— Разкрити са причинно-следствените връзки и смисълът на човешкия капитал с участието му в зародената тенденция на развитие на цялостно пазарно общество.

— Изяснен е институционалният характер на пазара и ролята му в осъществяване на производството и разпределението, както и в утвърждаването на равенството и свободата, бидейки фундамент на модерното общество в условията на конкуренцията и разрастването на вградения и експлицитния социален капитал.

— Осъвременени са основните понятия на научното направление „Пазарна икономика“. От няколко статии и монографиите освен хронологично, това се прави по аспекти, събирането на които води до завършеност на характеристиката – например доверието в парите, доверието и реципрочността за преодоляване на риска, доверието при опознаване на професията или на игрите (с. 129, 122, 108 на монографията, 2012, студията за кризата на социалното и на доверието, няколко други статии и доклади).

5.3. Монографични публикации

По-пълна преценка на научните направления и на квалифицирането на резултатите на теоретични и научно-приложни се предоставя от кандидата с две завършени, осъвременени посредством посочения специфичен научни монографии, издадени във формат 16/60/84 от издателския комплекс на УНСС, София:

— „Играта“ на пазарна размяна, 2012, 224 с. ISBN 978 954 644 399 1

— Потребителският избор. Факторът „дизайн“, 2020, 137 с. ISBN 978 619 232 282 3

Представянето на завършената концепция за социалната обвивка на пазарната размяна, включително с подсказване на разновидностите на пазарния обект и различията в социологичните възгледи до съвременния профил на индивидите и корпоративните деятели на пазара (оприличени на пазарни актьори) са съдържанието на първата горепосочена монография. Понятието за пазарна игра в заглавието идва не толкова във връзка с етимологията ѝ, колкото с презумпцията да подскаже двустранните действия покупко-продажба на актьорите, винаги свързани с рискови фактори и вероятност за случване на събитието продажба, обусловено от икономически детерминанти и винаги събдвано в социална обвивка с различни

степени и аспекти на неразменяемия социален капитал. Концепцията е нова и с особена значимост за страната като нововъведена пазарна икономика. От времето на издаване на монографията авторът я държи на изследователски прицел и доизгражда – видно от по-скорошни публикации (статии, доклади и учебни издания).

Целта е да се очертае съвременният облик на пазара, водещ настъпателно до опазаряване на обществото в съчетание със социалния капитал, съдействащ за хармонизиране на отношенията на хората като актьори с индивидуални и корпоративни нагласи при регулативната позиция на държавата. Проследяването на тенденциите обхваща основните понятия за икономическата същност на размяната и материално потребителските интереси на пазарните актьори в улесненията от разгръщането на социалните параметри в противоположните страни на размяната – продаващи и купувачи. В представянето им сполучливо се изяснява тяхната позиция като правоимащи на база на частната собственост, както и пресрещането на интересите им и вметването на моралните норми. Много добре авторът уточнява различията им в зависимост от традициите на общностите, религиозната принадлежност и културите, като спряга основните понятия на етиката. Подобен е подходът спрямо икономическите детерминанти и категории. С тях обяснява значението на т.н. несамодостатъчност като подбудител на размяната и прерастването ѝ в парично-стокова, пазарна форма при тласъка от функциите на парите и разделението на труда. Разглеждайки позициите на именити класици и съвременни икономисти, и главно на социолози, авторът прави изчерпателна интерпретация на характерните икономически понятия потребителски пазар, стойност и пазарна стойност, цена и потребителна стойност, към съдържателната същност на която прибавя нов елемент (доуточнен във втората монография). С категории и понятия от етиката, психологията и др., т.е. с опит за мултидисциплинарен анализ се прави характеристика и предефиниране на „игрите“ на размяната и организирането им при съчетание на личния и обществен интерес. Поведението на пазарните актьори се свързва с изпълнението на социалната роля в съчетание с правата на собственост (с. 95) и морала (с. 187-205). В съответствие влизат в употреба и в съчетание с икономическите, понятията егоизъм, интерес, доброжелателство, добронамереност, съвместност, кооперативност. Впечатляваща е логическата конструкция на доводите за двойствеността на правилата на играта и доверието към тях. Монографията изцяло е подчинена на логична аналитична конструкция и подход на многократни позовавания на едни и същи автори не само във връзка с изтъкване на съгласие или противоположни доводи по предмета на обсъждането. Надстройвайки дефиниции и собствени тези авторът чрез позовавания на последователни публикации от избраните изследователи изтъква измененията и развитието на техните оценки и възгледи, както и на съответната наука.

Другата, нова като издание монография, посочена по-горе, съдържа новости, но не е с нова тематика като се има предвид успешно защитената теза на дисертационния труд „Дизайнът като фактор на продуктивния избор“, 1998 г. Упоритият маниер на

кандидата да следи развитието на даден проблем постоянно и продължително, намесвайки се в решенията му и тук довежда до новоаспектно представяне и решения на проблема като част от икономическата социология и специално социологията на пазара.

Изследователските заключения в монографията имат връзка със съответната учебна дисциплина и допринасят за ориентация в управлението на действащия пазар при нови параметри и същностна характеристика на дизайна, приет за обект на изследване в монографията. Теоретичните постановки и обяснения за възникването и промените му са свързани с виждането за конкуренцията като принцип на пазара, осъществяващ свободата като начин на построяване на социалните връзки и комуникации (обяснени и в други публикации). Оригиналното тук е в представянето на комуникацията продуктово дизайн – потребител. Разисквайки състава и вида на материалите на продуктите, техните модели, привлекателност и достъпност, и вариантите на дизайна до съвременния имидж на продуктите, авторът излага виждането си за условията като въздействащ фактор за промени в степента на комуникативност на продукта. Заключениеята имат практико-приложно значение с отбелязване на признаците, с които да се съобразява дизайна. Чрез анализа на комуникацията продуктово имидж – потребител авторът разисква поведението на потребителя при възможност да се отчита в размяна съответния партньор (с. 94 и др.). Много по-зряло в монографията се разисква моделирането с приложимост в пазарната социология (както и в учебника за нея, 2020). Тук специално се разисква поведението на потребителя и прогнозирането на продуктово избор (с. 26-29 и т.н.).

Когнитивните и психологичните признаци в профила на потребителя в тази и други публикации са забележим успех в опита за мултидисциплинарната оценка. Научен успех е теоретизирането на икономическите и социологическите понятия и термини специално относно потребителната стойност и ползите от един продукт като надбавка към тази стойност, т.е. над материално-техническите ползи. Надбавянето според автора, е духовно психичното преживяване при възприемането на продукта от потребители. Познанията за него са важни за производителя и продавача с отношението към дизайна (с. 31-37).

6. Оценка на научните и на научно-приложните приноси

Представеният списък на приносите на доц. д-р Вяра Стоилова като самооценка с въвеждащите фрази „направените анализи и изследвания“ на процеси (т. 3, 6 от списъка ѝ), както и сводки на разбирания (т. 4, 5) и т.н. приемаме като несполучливо въведение, но с достоверна информация за приносните моменти в смесения им вид в разграничението на закономерности, теоретични и емпирични заключения и тези. Всички те обаче са сполучливо и убедително обединени в структуриращ стълб на нововъведената научна и учебна дисциплина Социология на пазара и кореспондиращия ѝ първи учебник у нас, съставен от автора, 2020 г. Бидейки от интерес за изследователи, студенти и други учебни общности, за институционални и

управленски органи, позволяваме си да обобщим въпросните приноси, посочени в списъка, в краен продукт както следва:

Научни приноси

— Разработена концепция за взаимодействията на елементите на създадените от човека икономическа и социална системи чрез анализ и обвързване на исторически възникналите и осъвременявани виждания и понятия за причинно-следствените връзки и събития в прехода от икономическо потребителско производство и услуги към парично-пазарна размяна и „опазарено“ състояние на цялото общество с участието на специфичния социален капитал.

— Очертан теоретичен и емпиричен профил на играчите в изследваното поле на „играта“ на пазара (основна като потребителска пазарна размяна) с поведението им на носители на индивидуални и съобщнически качества и нагласи в институционалните рамки (спрямо конкуренцията, частната собственост, конюнктурата и интересите) в отделната държава.

— Постигнато ново, синтетично определение на социалния капитал по етимологични, икономически, етични и психологични признаци в позициите му на лично, неизменяемо притежание и действащ фактор в пазарния обмен извън икономическото производство, бързо разрастващ се в модерното общество.

Методологични приноси

— Обоснован специфичен структурен състав и въвеждане на модели в социологическия свят на качествени и количествени проучвания ограничени у нас до оценки чрез елементарни статистически аналитични показатели.

— Проявен и практикуван подход на възприемане на познания (в случая социологични) при позовавания от изследователя на автори, чийто публикации проследява хронологично, така че да се установяват и обсъждат тезите, измененията на становищата, решенията или хипотезите на учени действащи постоянно и последователно и променящи самата наука.

Научно-приложни приноси

— Изводи и препоръки за действия на база на разработени концепции и събитийни емпирични проучвания, както и оценки на икономико-социални връзки и отношения, които могат да се използват в управлението и актуализирането на институционалните рамки на различни равнища.

— Обобщен опит от организирането на емпирични социално-икономически наблюдения на пазара като пример за разширяване на този вид проучвания.

7. Критични бележки и препоръки

Критичните бележки в настоящия случай на изследвания, водещи до въвеждане на нова научна и образователна дисциплина – Социология на пазара могат да са в няколко направления и в полза на бъдещото ѝ развитие. Много от пропуските идват както от липсата на опит и на образци, така и от незавършеност на проблематиката, още повече, че социологията е една от най-младите науки. И то при многообразие в

интерпретациите на изследователите от различни страни, ползвани от автора при двупосочна идеологическа изява и теоретико-методологически различия. Затова критичните бележки могат да имат главно препоръчително значение за бъдещи изследвания и учебни програми, в унифицирането на които има място и тази учебна дисциплина. В това отношение се налага социологията на пазара да се съобразява повече с класификацията и икономическите определения на стоково-паричните отношения и обекти – инвестиционни, потребителски, трайни и оборотни средства, дълготрайни и еднократни, вътрешно оборотни и като краен продукт в смисъла на Системата на националните сметки и БВП. Позициите на добавената стойност имат най-тясна връзка с партньорите-актьори в пазарната социална действителност. Те следва да се изучават и свързват повече с управленските мерки и институционални функции. Стилото авторът добре структурира обектите и предметите на изследване и отдава внимание на моделирането, но на места се отклонява от обясненията или допуска повторения. Изследователските анализи и теоретизиране принципно изискват позовавания на адекватни специалисти. Те засилват убедеността, но прекаленото им използване, което допуска авторът не само в научните разработки, затруднява усвояването на учебния материал, също както и многото чуждици и преекспонирани български думи в изложенията. Повидовото разграничение на пазара обезателно следва да отделя пазара на труда, имайки предвид, че работната сила е един от факторите на производствената функция, но единствен сред тях е носител на социален капитал.

8. Заключение

На база на приносната оценка на научните публикации и данните за качествената преподавателската и друга дейност на доц. д-р Вяра Борисова Стоилова установявам достиженията ѝ като кандидат в посочения конкурс за напълно отговарящи на изискванията съгласно действащия у нас Закон за развитие на академичния състав за заемане на академична длъжност „професор“ и Правилника за приложението му, както и според Правилника за конкурси за придобиване на научни степени и академични длъжности в УНСС.

Успешната изследователска и преподавателска работа на кандидата изтъква възможности да се развива по-нататък и повече в изпълнение на професорската длъжност с преподаване и научни изследвания в областта на академичното направление Социология на пазара.

Въз основа на това давам одобрението си и гласувам положително за придобиване от кандидата в конкурса доц. д-р Вяра Борисова Стоилова на академичната длъжност **професор** в УНСС, съветвайки другите членове на Журито да последват същото позитивно решение.

22.12.2020 г.

София

Подпис:

Проф.д.ик.н. Пенка Найденова

R E V I E W

From: Prof. PENKA IVANOVA NAYDENOVA, Dr.habil. in Economy
Scientific Specialty 05.02.06 Statistics and demography
Institute for Population and Human Studies - BAS

Subject: competition for a **professor** in a professional field 3.1. Sociology, anthropology and cultural sciences, scientific specialty "Sociology (Market sociology)"

1. Information about the competition

The competition was announced for the needs of the Department of Economic Sociology, Faculty of General Economics of UNWE according to the Decision of the AC № 5 / 08.07.2020., published in the State Gazette, issue. 75/25.08.2020. I participate in the composition of the scientific jury of the competition according to Order № 2540 / 23.10.2020 of the Rector of UNWE.

2. Information about the candidates in the competition

Candidate for the academic position "Professor" is one - Assoc. Prof. Dr. Vyara Borisova Stoilova; UNWE, Faculty of General Economics. The candidate is presented in the competition with 40 years of work experience at this university, with acquired education and higher education in "Political Economy", profile "Sociology" in the predecessor of the same university Higher Institute of Economics "K. Marx", Sofia 1977-1982. Acquired the educational and scientific degree "Doctor" in 1998 at the mentioned above University of National and World Economy (UNWE). At the end of the same year he held the position of "assistant" at the above-mentioned department of UNWE, specializing in the field of market sociology and after successfully defending his doctoral dissertation on similar topic "Design as a factor of product choice." The habilitation thesis as a published monograph, presented in 2012 is under a title, which characterizes itself the same candidate's specialization as a market researcher ("The Game" of market exchange). The candidate grew up in assistant and teaching work with curricula that affect the social aspects of economics and like a habilitated associate professor as well with published lectures in sociology and the scientific and educational discipline Sociology of the Market, systematized in the first textbook in Bulgaria, issued by the Publishing House at UNWE, 2020, under this title.

I know the candidate officially from his publications during his growth as a researcher and lecturer, and visually from his active participation in the activities of the Union of Scientists in Bulgaria and especially in the multi-topic conferences of social sciences, where he successfully presents his views of a sociologist involved in the development of the country and contributing to the sociology in our country establishing

itself as an young and fastly developing science, effectively studying the development during the transition of the country to market economy through empirical observations and scientific and practical assessments in favor of management activities.

3. Fulfillment of the requirements for holding the academic position

The data from the applied completed card allow the assessment of the candidate Assoc. Prof. Dr. Vyara Stoilova to be considered fully satisfactory for the requirements holding an academic position according to ZRASPB (Art. 26) and the Regulations for its application (Art. 1, para. 1). Regarding the quantitative criterion, the total indicator of the candidate significantly exceeds the determined norms by sections and the respective total value point threshold ($I=1.8$). The opinion of the Council for Habilitation of UNWE (Minutes № 1 / 13.05.2020) is positive, assuming that the point assessment for satisfaction of the quantitative requirements, as well as for the qualitative ones, for holding the academic position "Professor" at the Department of Economic Sociology "(Discipline of Sociology of the Market) at the Faculty of General Economics of UNWE, expresses approval for exceeding the required threshold of points for applying for the academic position of Professor by Assoc. Prof. Dr. Vyara Borisova Stoilova. The objective and reliable scoring evaluation of the achieved level of a university lecturer and researcher by the candidate is shered by me.

4. Evaluation of the teaching activity

According to the assurances of the competent services of UNWE - Department of Educational Documentation (following note) and of the Science Directorate at UNWE (survice note № 71-D / 18.02.2020) for the teaching work of the candidate and supervision of three doctoral students with successful acquisition of the educational and scientific degree "Doctor" (following note 71-D / 18.02.2020), Assoc. Prof. Dr. Vyara Stoilova has significant workload in academic and other classes since 2010 as assistant professor and associate professor (for the last 18 years) at the Department of Economic Sociology of the Faculty of General Economics of the University of National and World Economy. The classes led by the candidate during the specified period as lectures and exercises (2010/201 – 2016/2017) are most of the lectures.

The total tracking occupation with academic employment for Bachelor's and Master's student is 3,434 hours, of which 108 hours are exercises. They refer to programs in several disciplines, areas or topics: economic sociology, market sociology, sociology of globalization, organizational behavior, social stratification and mobility, history and development of social institutions. The consulting work and the developed options reflected through the indicated topics of the three dissertations and indicate the scientific interest of Assoc. Prof. Dr. Vyara Stoilova, namely: sociology of the market - organizational and corporate image as a competitive factor; the corporate market actor between self-interest and social responsibility; social stratification.

Considering: the workload of the candidate with personal consultations of students; the development of curricula and implementation or drafting of projects and documentation

by him in his one-way scientific and educational field sociology - sociology of exchange and market, the topics of lectures in intensive and creative work with students, including training in empirical market and sociological surveys ; the demonstrated acquisition of knowledge in the students' exams, we evaluate the work done in the service and teaching work (with a workload greater than the normatively required, measured in hours); for effective in cognitive and pedagogical aspect and as his preparation and improvement in teaching and research. By his accumulated experience, academic competence and developed topics, the candidate Assoc. Prof. Dr. Vyara Stoilova meets the requirements for the academic position "professor" according to this competition.

5. General characteristics of the presented scientific papers / publications

5.1. Main directions in the research activity

The research textbooks and general publications presented by the participant in the competition Assoc. Prof. Dr. Vyara Borisova Stoilova are accepted for this review as follows:

Presented publications for participation in the competition, total volume 961 pages

Monographs		Textbooks and lectures		Studies		Articles		Conference papers	
Number, year	Pages	Number, year	Pages	Number, year	Pages	Number, year	Pages	Number, year	Pages
1.2012	224	Textbook, 2020	224	1.2019	16	1.2020	8	1.2016	8
2.2020	137	Lectures in the collection, 3 topics, 2016	30	2.2015	29	2.2018	13	2.2016	4
		Lectures in the collection, 2 topics, 2017	50	3.2012	30	3.2018	6	3.2016	5
				4.2010	33	4.2017	12	4.2013	9
						5.2016	7	5.2013	12
						6.2015	10	6.2013	4
						7.2015	9	7.2012	7
						8.2014	5	8.2012	5
						9.2012	11	9.2006	8
						10.2012	5	10.2005	9
						11.2011	15		
						12.2011	9		
						13.2011	13		

In the modern world of mass manifestations of human capital the study of its sociological nature in a market economy seems something natural and necessary. The independent development of the scientific discipline "Market Sociology" as a branch of economic sociology and sociology in general is a preferred direction not only in connection with the development of this relatively young science in the market-oriented long ago and now the most economically developed countries. In the process of joining them in principle

and level of development of new countries, especially as socio-economically transition countries from Europe to the EU, sociology has an active leading role in development. The restructured of economic and social field during the transition period in our country is in the lens of our sociologists. Therefore, the author's research results can be traced not so much by a systematic arrangement of publications, but by the additive formation of his productions among the various ideological currents and unsystematized managerial actions. This shows the origin and gradual development of the thematic areas and the formation of the thesis of the candidate. Regardless the classification of the publications presented, the textbooks include research notions, while the scientific monographs contain didactic elements. This does not prevent us from assessing the author's persistent efforts to follow the development of knowledge on a given problem, as shown mainly by Western experts and from Europe, in order to reach quintessences with a modern sound and their own solutions. Referring in this way to the style of the author, here we would emphasize an element that deserves research attention and imitation. It refers to repeated references to a selected author with successive publications in a certain thematic area. And they are not only in favor of shaping the views of the author. In this way the very development and completion of the concepts of the cited author is shown and in case of opposition a well-argued opinion is taken.

Mentioning the concepts, we cannot disagree with the opinion expressed by the candidate that their definition and conceptual connection determine the growth in the development of a particular scientific discipline. In this context, we dwell here on the most crucial concepts affected by the author in his efforts to systematize with his view and cognitive-philosophical attitude the scientific and academic discipline "Market Sociology".

Without considering whether it is superfluous, we mention such an attitude here, because in our opinion, after full acquaintance with the works and style of the candidate, an assessment arises that unconsciously or vice versa, there is interference (and not useless in the problem) of economic and community relations, is between the economic and the social system both inherent and developed in and by man. The assumption of stronger natural elements of the latter scows their predetermining role as a determinant with subsequent interactions. In the references of authors from the past, as well as from the presents in the adopted style by him, the candidate, pursuing his vision for the formation of concepts, categories and dimantions concepts, dedicates it to clarifying the market sociology in which he specializes most closely. This allows us to trace here his interpretation and outlined conclusions, focusing on the most important of them. The upgrading in the researches means that the author's theses are formed in the repetition of his concepts in the teaching material - didactically, but with creative constructive sequence, as well as in the monographs, papers and reports, where the presentation is more theoretically, analytically and methodologically confirmed. Due to the limited exposition here, we would like to mention in the foreground the formulation of social capital as human possession and its manifestation in the "games" of market exchange. Inconsistent with the material-consumer concept of "insufficiency" and as an inner sensory feeling of the individual, the autor successfully presents this capital as a

possession that is not exchangeable, but having a certain role in the implementation of actions, "games" in satisfying the so-called market actor's interests. Characterizing the manifestation of this role in the events and relations between market actors is the best picture in the author's research.

The completion of the category is impressive after the author follows the adopted approach of taking into account the old concepts and their interpretation and creation of new ones, corresponding to the changed reality and assumptions for the future (*The Game of Market Exchange*, p. 215).

In his earlier research, the author moved away from the concept of capital in the market economy to outline the initial definition of social capital as early as 1920, as well as its entry into sociology in 1961 when it is associated with the definition of earlier researchers, that by its nature it is a community feeling and relationships in a network structure.

In a leap of several decades of neglect by researchers theme in his article "Man and his capital" the author comes to the definition of P. Bourdieu for social capital as a collection of resources, networks for institutional relations and the World Bank's summaries of its existence as social energy and bond in relations between people (pp. 191, 201). The author's generalizations reach the notions of morality, solidarity, trust and values, social networks and values. Most importantly, the link between social and economic growth and relevant capitals is monitored. The superimposition and enrichment of the category ends with the state about of the market socialization of the social capital (*Exchange and marketing*, 2010). Explaining the marketing not as a process of the economic expansion, but of the composition of goods which participate as intangibles originating to the so-called "Fields" such as science, religion, education, law, etc., promoting technocratic activities, solidarity, mutual assistance, etc. and change as well in the behavior of the actors in the market exchange, the author confirms 1) that this social capital is inseparable from the actors and 2) that he accepts the economic assessment to be rejected in case of inefficiency. Capital itself is definitely and clearly defined as innate in the actor (acting in the market exchange) and acquired in his sociologization skills and abilities (treated actor's) - and expressed relationships between actors with their attitude to values, goals, satisfaction, ownership and benefits).

The mentioned concepts are used by the author adequately in the study of the processes and carriers of activities in the market world. The largest place is set aside for the so-called actors in the market exchange. Defined by the author as a center in the meeting between the elements of the social and economic systems, the research and the conclusions refer mainly to the exchange of the consumer market. Its development has been traced historically, allows the research itself to be gradual, i.e. consistent in a nearly hundred-year period. This helps the assessments to be expanded and deepened at each subsequent stage in favor of orientation in contemporary social and economic crises (*On crises of the social*, 2013).

The categorical classification as an expression of scientific directions gives us grounds for the assessment that the central place in the author's theoretical research is

constantly occupied by the market exchange of consumer means, converted into goods in to its modern development in the monetary system and the expression of economic parameters. The author considers them as a way out for upgrading and building the social image of this exchange, created by man in integration with the social system. The presented characteristics and arguments for the impact of social determinants are accepted by the author as part of the cognitive process in building a multidisciplinary profile of this category. In addition to the references concerning the historically established views of famous economists and sociologists on works and publication in several languages, the candidate invests in his research and interest in newly formed contemporary theses, concepts and analytical conclusions from adequate areas of economics, ethics, philosophy, psychology, etc. There is a still limited, but obviously consciously and analytically used multidisciplinary approach in accordance with the innovative rate of our time.

5.2. *General scientific and scientific-applied results*

The author's multispectral research, upgraded in scope, enriched and updated with theoretical and scientific-applied conclusions, affecting our national reality, can hardly be briefly reduced to generalized scientific and scientific-applied results. In addition to monographs, published studies, articles and conference papers promoting the author's issues and opinions in terms of contemporary challenges there are theoretical and applied publications in foreign languages too. Taking them into account in generalized scientific and scientific-applied results allows the formation of a large multifaceted result group, growing along the long research, educational and social path of the candidate. In this context, the following can be commonly assessed, in correlation with what is noted in the short monographic reviews:

- A streamlined logical theoretical structuring of the newly introduced in our country scientific and educational discipline "Sociology of the market" as a result of the updated definition and combination of the main economic and sociological concepts and categories.

- An economic and social human profile built through a model combining the two man-made systems, deeply interpreted by elements or concepts, such as: consumer satisfaction, market exchange, actions and behavior of our market actors, competition, freedom, institutionality, morality, value, exchange and trust.

- The causal relations and the meaning of human capital with its participation in the nascent tendency of development of a whole market society are revealed.

- The institutional nature of the market and its role in the implementation of production and distribution, as well as in the promotion of equality and freedom, being the foundation of modern society in the conditions of competition and the growth of built-in and explicit social capital is clarified.

- The basic concepts of the scientific field "Market Economy" have been updated. From several articles and monographs, in addition to chronological, this is done by aspects, the collection of which leads to complete characteristic, such for example as trust in money, trust and reciprocity to overcome risk, trust in learning about the profession or games (pp.

129, 122, 108 of the monograph, 2012), the study of the crisis of social and trust, several articles and reports.

5.3. *Monographic publications*

A more complete evaluation of the scientific and the qualification of the results of theoretical and scientific-applied nature is provided by the candidate with two completed, updated through the mentioned herewith a specific approach scientific monographs, published in 16/60/84 format by the publishing complex of UNWE, Sofia:

— The “Game” of Market Exchange, 2012, 224 pp. ISBN 978 954 644 399 1

— Consumer choice. The Design Factor, 2020, 137 pp. ISBN 978 619 232 282 3

The presentation of the completed concept of the social envelope of market exchange, including hinting at the varieties of the market object and the differences in sociological views to the current profile of individuals and corporate market actors is the content of the first monograph. The concept of market game in the title comes not so much in connection with its etymology as in the presumption to suggest bilateral actions of purchase and sale of actors, always related to risk factors and probability of the event happening due to economic determinants and always in social shell with different degrees and aspects of non-exchangeable social capital. The concept is new and of particular importance for the country as a newly introduced market economy. Since the publication of the monograph, the author has kept it on research target and completed it - as evidenced by his recent publications (articles, papers and textbooks).

The aim is to outline the modern appearance of the market, leading to the promotion of society in combination with social capital, helping to harmonize the relations of people as actors with individual and corporate attitudes in the regulatory position of the state. Tracking trends covers the basic concepts of the economic nature of the exchange and the material and consumer interests of market actors in the facilitation of the development of social parameters in opposite positions of the exchange - sellers and buyers. The presentation successfully clarifies their position as entitled on the basis of private property, as well as the intersection of their interests and the incorporation of moral norms. The author very well specifies their differences depending on the traditions of communities, religious affiliation and cultures, linking the basic concepts of ethics. The approach to economic determinants and categories is similar. With them he explains the meaning of the so-called non-self-sufficiency as a stimulus of exchange and its growth into a monetary-commodity market form in the push of the functions of money and the division of labor. Considering the positions of famous classics and modern economists, and mainly sociologists, the author makes a comprehensive interpretation of the characteristic economic notions: consumer market, value and market value, price and consumer value, to the content of which he adds a new element (specified in the second monograph). With categories and concepts from ethics, psychology, etc., I e. with an attempt for multidisciplinary analysis, a characterization and redefinition of the "games" of exchange and their organization is made in a combination of personal and public interest. The behavior of market actors is associated with the fulfillment

of the social role in combination with property rights (p. 95) and morality (p. 187-205). In accordance with the concepts of selfishness, interest, benevolence, goodwill, co-operation, they come into use in combination with the economic ones. The logical construction of the arguments for the duality of the rules of the game and the trust in them is impressive. The monograph is entirely subject to a logical analytical construction and approach of repeated references to the same authors not only in connection with the assertion of consent or opposing arguments on the subject of discussion. By upgrading definitions and own theses, the author, by referring to successive publications of selected researchers, points out the changes and the development of their assessments and views.

The other, new as a monograph, mentioned above, contains novelties, but is not new, given the successfully defended thesis of the dissertation "Design as a factor in product choice", 1998. The stubborn manner of the candidate to monitor developments of a given problem constantly and continuously, interfering in its solutions and here leads to a new aspect presentation and solutions to the problem as part of economic sociology and especially sociology of the market. The research conclusions in the monograph are related to the respective academic discipline and contribute to the orientation in the management of the current market with new parameters and essential characteristics of the design, accepted as an object of research in the monograph. Theoretical formulations and explanations for its emergence and changes are related to the vision of competition as a principle of the market, exercising freedom as a way of building social connections and communications (explained in other publications). The original here is in the presentation of the communication product design - user. Discussing the composition and type of materials of products, their models, attractiveness and accessibility and design options to the modern image of products, the author presents his view of the conditions as an influential factor for changes in the degree of communicativeness of the product. The conclusions are of practical and practical significance, noting the features to comply with the design. Through the analysis of the communication product image - consumer, the author discusses the behavior of the consumer when it is possible to report in exchange to the respective partner (p. 94, etc.). Much more maturely, the monograph discusses modeling with applicability in market sociology (as well as in the textbook for it, 2020). Here, the behavior of the consumer and the prediction of product choice are discussed (pp. 26-29, etc.).

The cognitive and psychological features in the user profile in this and other publications are a noticeable success in the attempt for multidisciplinary assessment. It is a scientific success in theorizing economic and sociological concepts and terms specifically about the consumer value and benefits of a product as a supplement to this value, I e. over the material and technical benefits. Acquisition, according to the author, is the spiritual mental experience in the perception of the product by consumers. Knowledge of it is important for the manufacturer and seller with the attitude to the design (pp. 31-37).

6. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

The presented list of the contributions of Assoc. Prof. Dr. Vyara Stoilova as a self-assessment with the introductory phrases of the analyzes and research of processes (items 3, 6 of her list), as well as summaries of understandings (items 4, 5), etc. we accept as an unsuccessful introduction, but with reliable information about the contributing moments in their mixed form in the distinction of regularities, theoretical and empirical conclusions and theses. All of them are successfully and convincingly united in a structuring pillar of the newly introduced scientific and academic discipline Sociology of the Market and its corresponding first textbook in Bulgaria, compiled by the author, 2020. Being of interest to researchers, students and other learning communities, institutional and managerial authorities, we allow ourselves to summarize the listed contributions in question in the a final product as follows:

Scientific contributions

– Developed a concept for the interactions of the elements of man-made economic and social systems through analysis and linking of historically originated and updated visions and notions of causal relationships and events in the transition from economic consumer production and services to money exchange and "marketization" state of the whole society with the participation of the specific social capital.

– Outlined theoretical and empirical profile of the players in the studied field of the "game" in the market (mainly as consumer market exchange) with their behavior as bearers of individual and social communicative qualities and attitudes in the institutional frameworks (regarding the competition, private property, conjuncture and interests) in a separate country.

– A new, synthetic definition of social capital made by etymological, economic, ethical and psychological features in its positions of personal, irreplaceable possession and an active determinant in market exchange outside economic production, being rapidly growing in the modern society.

Methodological contributions

– Substantiated specific structural composition and introduction of models in the sociological world of qualitative and quantitative studies limited in our country to assessments through elementary statistical analytical indicators.

– Manifested and practiced approach to the perception of knowledge (in this case sociological) by references of the researcher to authors whose publications follow chronologically, so as to establish and discuss the theses, changes in opinions, decisions or hypotheses of scientists acting consistently and changing the development of the science itself.

Scientific – applied contributions

– Conclusions and recommendations for actions based on developed concepts and empirical events studies, as well as on assessments of economic and social relationships that can be used in the management and updating of institutional frameworks at different levels.

– Summarized experience from the organization of empirical socio-economic surveys of the market as an example of expanding this type of research.

7. Critical remarks and recommendations

The critical remarks in the present case of research leading to the introduction of a new scientific and educational discipline - Sociology of the market may be useful in several areas and in favor of its future development. Many of the gaps come from the lack of experience and examples, as well as from the incompleteness of the problem, especially since sociology is one of the youngest sciences. And this with diversity in the interpretations of researchers from different countries, used by the author in two-way ideological expression and theoretical and methodological differences. Therefore, critical remarks can be mainly recommendable for future research and university curricula, in the unification of which there is a place and for this discipline. In this regard, the sociology of the market is to be treated with its needs to comply more with the classification and economic definitions of commodity-money relations and objects - investment, consumer, durable and working capital, fixed and one-time, domestic turnover and as a final product in the sense of the System of National Accounts and GDP. The value-added positions have the closest connection with partner actors in the market social reality. They should be studied and linked more to management measures and institutional functions. Stylistically, the author structures the subjects and objects of research well and pays attention to modeling, but in some places deviates from the explanations or allows repetitions. Research analysis and theorizing generally require references to adequate specialists. They strengthen the conviction, but their excessive use, which allows the author not only in his scientific research, makes it difficult to learn the material, as well as in the present of many foreign and overexposed Bulgarian words in the exhibitions. The species distinction of the market must necessarily separate the labor market, while the labor force is one of the factors of the production function, but the only one among them as a carrier of social capital.

8. Conclusion

Based on the contribution of the scientific publications and the data for the quality teaching and other activity of Assoc. Prof. Dr. Vyara Borisova Stoilova, I establish her achievements as a candidate in the said competition for fully meeting the requirements under the current Law for Development of Academic Staff to the academic position of "professor" and the Regulations for its application, as well as according to the Regulations for competitions for the acquisition of scientific degrees and academic positions at the University of National and World Economy. The successful research and teaching work of the candidate highlights opportunities to develop further and more in the performance of the professorship with teaching and research in the field of the academic field of Sociology of the Market. Based on this, I give my approval and vote positively for the acquisition by the candidate in the competition Assoc. Prof. Dr. Vyara Borisova Stoilova of the academic position **Professor** at UNWE, advising the other members of the Jury to follow the same positive decision.

12/22/2020
Sofia

Signature:
Prof. Penka Naidenova, Dr.habil. in Economy